

Børsen - arkitektur, bygningshistorie og fredning

Kategori: Anmeldelser

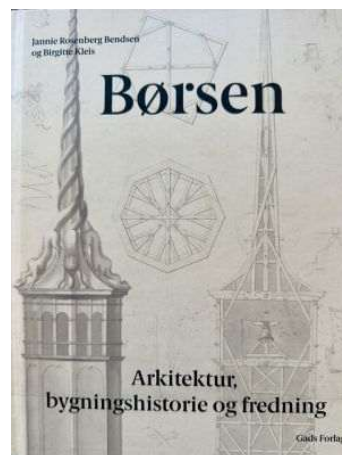
Visninger: 988

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Jannie Rosenberg Bendsen & Birgitte Kleis

Børsen - Arkitektur, bygningshistorie og fredning

Gads Forlag. 177 sider. 169,95 kr.

Ganske usædvanligt med to bøger med samme titel fra samme forlag. Der er dog ikke noget sædvanligt over Børsen, og netop denne bogs indhold er i særdeleshed på sin plads netop nu. Siden branden har mange faggrupper arbejdet intenst med Børsen. Når alt andet er væk, kan arkitekter og arkæologer komme helt ned i bygningens dele. Nogle steder helt tilbage til dengang den blev bygget

Af Michael Koch

Når sod og brændte bygningsdele kommer ud af den brændte del af Børsen, kan fagfolk for alvor kortlægge og optegne, hvornår de forskellige bygningsdele er tilført huset. Børsen blev fredet i 1918, og den er et af de fornemste eksempler på nederlandsk renæssance her i landet. Restaureringen skulle have været klar til husets 400-års jubilæum, men det blev en noget mat rund dag.

Denne bog er resultatet af to fagfolks arbejde med det bygningsarkæologiske i ruinen. Jannie Rosenberg Bendsen er ph. D. og arkitekturhistoriker, og Birgitte Kleis er arkitekt og arkitekturformidler. Bogen beskriver Børsens tilblivelse fra Christian IVs visioner og ideer i begyndelsen af 1600-tallet. Målet var en større og mere imponerende by. Samtidig skulle byen være bedre beskyttet mod fjender. Der blev bygget befæstningsanlæg, nye byudviklingsprojekter med lange lige gader, som krydser hinanden vinkelret. Den lille by blev til en moderne by inden enevælden satte ind i 1660. Bygningen blev skabt som nederlandsk renæssance iblandet danske arkitektoniske traditioner. I streng symmetri og med rig dekoration kombinerer en granitsokkel med udsmykninger i sandsten.

I 1623 så bygningen markant anderledes ud. Ingen kviste og ikke noget dragespir. En del af den oprindelige tagkonstruktion kan stadig ses. Der var to etager og en tagetage, som blev brugt til kornloft. I stueetagen blev der indrettet 40 boder til udlejning. Den historiske indretning af bygningen er også i denne bog om Børsen meget interessant læsning. Det var vigtigt for kongen, at bygningen

var nem at finde, når man kom sejlene ind til byen. Derfor bad han sin fyrværkermester, den nordtyske Ludvig Heideritter om at udforme et tårn med spir. Mesteren var kendt for at kunne udforme med brug af eksotiske dyr og fabeldyr. Det anvendte han også i sit fyrværkeri. Med sine 56 meter stod tårn og spir klar i 1625. Konstruktionen var et såkaldt hængeværk, fordi huset var færdigt, og derfor kunne tårnet ikke funderes i jorden. Det skabte i øvrigt problemer senere.

Et billede af Børsen fra midten af 1800-tallet inden restaurering

200 år fulgte med utallige reparationer og ombygninger. Tæt på forfald og sammenstyrtning flere gange blev bygningen sat i stand, men aldrig helt i bund, grundigt og ordentligt. Ofte var arbejdet også sjusket udført. I 1659 beordrede kongen, Frederik III, at blyet skulle skæres af kvistene, så det kunne bruges til støbning af musketkugler. Dette næste store kapitel var ligeså fængslende at læse, ikke mindst læsning om, at spiret begyndte at hælde, og efter 50 år var det så meget ude af lod, at man ville tage det ned og opsætte en kuppel i stedet. Det skete heldigvis ikke - ingen kuppel på Børsen. Ganske klog og heldig var opbygningen af en brandmur midt i bygningen. Den reddede den ene halvdel af Børsen ved branden.

I 1880-erne havde mange års saltpåvirkning fra havvand og krambodernes saltvarer nedbrudt ornamentene og facaden. Af frygt for at destabilisere bygningen undlod man at udhugge de yderste sten. I stedet blev tynde maskinfremstillede skalsten limet på de eksisterende mursten. Det viste sig, at denne nye meget tætte klimaskærm fik fugt og kondens til at trænge ud gennem sandstensornamentene. Det kunne de ikke tåle, og samlet set havde fejl på fejl stor betydning for nedbrydningen af Børsen.

I

Indersiden af ydermuren viser rester af en stolpevæg til understøttelse af bjælkelaget i etageadskillelsen. Et godt indblik i genopbygningens omfang

Børsen blev i 1918, som en af de første bygninger, fredet i Klasse A. Bogen beskriver indgående alle de bryderier, det betød, da Københavns Belysningsvæsen ville montere fem kroge i bygningen til at bære de wirer, gadebelysning skulle hænge i. Efter lange forhandlinger står der i bogen, hvordan det lykkedes at få de fem kroge monteret. I de næste kapitler kan man blandt meget andet læse om Børsen 2.0. Det er reelt først nu, at denne bog for alvor adskiller sig fra bogen om Børsen, der udkom på denne tid sidste år. En bog der i øvrigt blev Årets Historiske Bog.

Nu følger tekst og billeder, som uhyre spændende beskriver bygningens tilstand, hvad man har fundet i brandtomten, og særligt beskriver de visioner, der er for genopførelsen af Børsen. Uden at ville røbe for meget af bogens guldgrube om denne del, kan alle, der holder af det meget specielle hus, være sikre på, at man helt ned i detaljen gør sig umage for at bygge bæredygtigt, holdbart, gennemsigtigt og med respekt for Børsens historie. Det gennemsigtige er registrering og viden om, hvor eksempelvis alt træ kommer fra i stil med den metodik, der blev anvendt i genopbygningen af Notre Dame i Paris. Her kan man se, præcis hvor træet til hver bjælke har vokset. I Børsens tilfælde vil bygherren også hente nyt træ samme steder, som Christian 4. gjorde. Det er respekt for historien, og de bedst mulige materialer.

Et andet eksempel er kobbertaget. Her har man valgt genbrugskobber fra en finsk leverandør i stedet for at købe det billigere i østen. Der vil blive brugt de traditionelle håndværksmetoder og anvendt de klassiske håndværktøjer til arbejdet.

Tegningen med et udsnit af facaden viser tydeligt, hvordan Børsen gennem 400 år er blevet ombygget. Hver farve er en ny slags mursten fra hver sin periode. Det billede går igen gennem bygningen

Den nye bog om Børsen med undertitlen Arkitektur, bygningshistorie og fredning var en velkommen bog på bordet. Den gav mange timers interessant læsning og gav solidt indblik i den afklædte del af bygningsruinen. Den kan varmt anbefales alle med forkærlighed for historiske bygninger og Børsen i særdeleshed.

[Historie-online.dk, den 17. september 2025]

SE RELATEREDE ARTIKLER

